

Výkladové poznámky k biblickým veršom z úlohy č. 11 Od zápasu k víťazstvu

Základný verš

(Dan 10,19a SEkP) ***Povedal: Neboj sa vzácny človeče! Pokoj s tebou! Vzchop sa! Bud' pevný!***

V desiatej kapitole začína videnie, ktoré pokračuje až ku koncu knihy Daniel. Daniel pri tomto videní omdlieva, nedokáže to zniesť, devätnásty verš sú slová povzbudenia pre Daniela. Aj keď SEkP prekladá tieto štyri vety ako príkazy, v skutočnosti, len posledné dve slovesá sú v imperatíve ("vzchop sa!" a "bud' pevný!").

"Neboj sa" - hebr. *al-yara'*, sloveso "bát' sa" *yr'* je použité v mnohých významoch. V negatívnych (strach ako dôsledok hriechu), ale aj pozitívnych (bát' sa Boha vo význame úcty). "Až 80% biblických pasáží je objektom strachu Boh."¹ V tomto prípade sa jedná o slová povzbudenia, Daniel má strach, ktorý je spôsobený videním, ktoré dostal. Tento strach ho ochromuje. Je to strach vyplývajúci z Danielovej hriechnosti, keď sa dostane do blízkosti bezhriechnej bytosti. Je to teda strach vyplývajúci z teofánie (sebazjavenie Boha), ktorej bol Daniel svedkom vo videní.

"Pokoj s tebou" - hebr. *šalom lach*, jedná sa o klasický pozdrav, veľmi bežný v semitskej kultúre. Slovo *šalom* má viacero pozitívnych významov "ako je celková pohoda, dobré zdravie, prosperita, pocit spokojnosti, pokoj a pod."²

"Vzchop sa!" a "Bud' pevný!" je v hebr. jedno slovo *chazaq*, je to imperatív slovesa *chzq* "byť pevný, posilniť sa"³. Daniel nemá silu v sebe, aby sa stal pevným, samotné toto slovo ho učiní silným a pevným, aby mohol pokračovať vo videní.

Nedeľa: A opäť pôst a modlitba

(Dan 10,1-3 SEkP) ***¹V treťom roku vlády perzského kráľa Kýra bolo zjavené slovo Danielovi, ktorý sa volal Béltšaccar. Bolo to pravdivé, ale ťažké slovo. ²V tých dňoch som ja, Daniel, trúchlil tri týždne. ³Nejedol som chutný pokrm, ani mäso a víno sa mi nedostalo do úst. Vôbec som sa nepomazal olejom, až kým neprešli tri týždne.***

v. 1: Tento verš historicky začleňuje celé videnie (10. až 12. kapitola) do tretieho roku kráľa Kýra. Toto datovanie prekonáva zmienku v Dan 1,21. Sme teda už v čase, kedy sa Židia mohli slobodne vrátiť do Judska (pozri Ezd 1,1-3), a "zjavne za druhým rokom ich príchodu

¹ VAN PELT, M. V. KAISER, W. C. Jr. "ירא" in: VANGEMEREN, W. A. (ed.). *New International Dictionary of Old Testament & Exegesis*. vol. 2. Grand Rapids: Zondervan, 1997. 1152 s. ISBN 978-0-310-49974-9. str. 527.

² STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. Praha: Advent-Orion, 2019. 367 s. ISBN 978-80-7172-640-1. str. 302.

³ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8. str. 50.

(Ezd 3,8)⁴ a boli schopní začať rekonštrukciu chrámu znovu postavením oltára. Avšak krátko nato sú práce na chráme prerušené (Ezd 4,24).

Pripomenutie Danielovho babylonského mena (Belšaccar) poukazuje, že napriek Kýrovmu výnosu o návrate a znovuobnovení jeruzalemského chrámu, Daniel zostáva v exile, pravdepodobne pre svoj vysoký vek "deväťdesiat rokov"⁵.

"Zjavené slovo... ťažké slovo" - kľúčovým pojmom Dan 10 je "19 krát užitý hebrejský slovesný koreň d-b-r v jeho slovesnej (hovoriť) aj mennej ("slovo") podobe."⁶ V prvom verši bolo Danielovi slovo zjavené. Máme tu teda opäť pasívny tvar, ktorý nás má presmerovať od Daniela k tomu, kto toto "slovo" zjavuje. Toto slovo je "pravdivé" a doslova "týka sa veľkej vojny". Môže to poukazovať na konflikt o ktorom sa hovorí v 11. kapitole, alebo priamo konfliktu, "do ktorého sú zapojené dve mocné bytosti - Gabriel a Michael."⁷

vv. 2-3: Od druhého verša začína prehovárať sám Daniel v prvej osobe. Hovorí tu o svojom pôste. Danielovo trúchlenie bolo pravdepodobne spôsobené prerušením obnovy jeruzalemského chrámu.⁸ Tento Danielov pôst trvá doslovne "tri týždne dní". Slovo "týždeň", hebr. *šabua* ' nie je obmedzené iba na cyklus siedmich dní, preto v druhom verši je upresnené, že sa jedná o tri týždne dní. Má nás to priviesť do kontrastu s Dan 9,24, kde je "sedemdesiat sedmičiek (rokov), možné kombinovať Jeremiášove proroctvo o 70 rokoch exilu so sedemnásobným trestom z Lv 26,18.28."⁹ Toto trojtýždňové obdobie smútku "môže byť vysvetlené vo verši 13"¹⁰, kde sa spomína konflikt trvajúci 21 dní (tj. 3 týždne).

Pondelok: Muž oblečený do Panového odevu

(Dan 10,4-9 SEkP) *⁴Dvadsiateho štvrtého dňa prvého mesiaca som bol na brehu veľkej rieky Tigris. ⁵Keď som zodvihol zrak, videl som nejakého muža oblečeného do Panového odevu s pásom zo zlata z Úfazu na bedrách. ⁶Jeho telo bolo ako chryzolit a jeho tvár bola podobná blesku. Jeho oči boli ako ohnivé fakle, jeho ramená a nohy ako lesk bronzu a jeho hlas ako hrmenie. ⁷Len ja sám, Daniel, som mal to videnie. Muži, ktorí boli so mnou ho nevideli, ale prepadla ich veľká hrôza a dali sa na útek do úkrytu. ⁸Zostal som teda sám a sledoval som to veľké videnie. Neostala však vo mne sila. Môj dôstojný výzor sa zmenil na nepoznanie a sila ma celkom opustila. ⁹Vtom som počul jeho hlas. Vzápätí som v bezvedomí padol tvárou na zem.*

v. 4: Komentátori sa rozchádzajú v identifikácii prvého mesiaca, GOLDINGAY považuje za prvý mesiac *Nisan*, ktorý bol prvým mesiacom v židovskom kalendári, Danielov

⁴ GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. Vol. 30. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 648 s. ISBN 798-0-310-58635-7. str. 503.

⁵ DOUKHAN, Jacques. Túžba zeme: *Štúdia proročkej knihy Daniel*. Martin: Advent Orion, 1996. 250 s. ISBN 80-88719-59-3. str. 175.

⁶ BENEŠ, Jirí. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015. 178 s. ISBN 978-80-7172-762-0. str. 123.

⁷ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 293.

⁸ Tento dôvod uvádza ako DUKHAN, tak STEFANOVIČ.

⁹ JENSON, P. P. "שָׁבַע" in: VANGEMEREN, W. A. (ed.) *New International Dictionary of Old Testament Theology & Exegesis*. vol. 4. Grand Rapids: Zondervan, 1997. 1322 s. ISBN 978-0-310-49979-4. str. 36.

¹⁰ GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. str. 503.

pôst dáva do súvislosti so sviatkom Veľkej noci. Pôst počas Veľkonočných sviatkov je zadokumentovaný v dobách Antiocha IV.¹¹ Proti tomuto však existuje závažná námietka. "Keby sa Daniel postil počas troch týždňov mesiaca *Nisan*, bol by prekročil zákon týkajúci sa rituálu Veľkej noci, ktorý vyžadoval konzumáciu Veľkonočného baránka (Ex 12,8-11). Mnohí židovskí komentátori tiež vykladali tento oddiel s odvolaním sa na mesiac *Tišri* a nie na *Nisan*."¹² Preto aj my sa budeme držať výkladu, že prvý mesiac tu je myslený podľa babylonského kalendára, čomu zodpovedá židovský mesiac *Tišri*. "V tomto mesiaci sa slávil Sviatok trúbenia (*Roš hašana*), Deň zmierenia (*Jom kipur*) a Sviatok stánkov (*Sukot*)." V tomto prípade aj samotný Danielov pôst lepšie zapadá do obdobia v súvislosti so sviatkom "Dňa zmierenia", kedy bolo v judaizme bežné dodržiavať pôst. Počas tohto sviatku sa robili najdôležitejšie obrady v chráme, čo samozrejme Daniela muselo ešte viac naplňať smútkom, keďže chrám bol stále zničený.

Tigris (hebr. *chidaqel*). "Rieka Eufrat tvorila jednu z prírodných hraníc zeme, ktorú Boh zaslúbil Abrahámovi a jeho potomkom. Keďže rieka Tigris leží za riekou Eufrat, táto pasáž posilňuje myšlienku univerzality tým, že poukazuje na oblasť, ktorá siaha až za hranice krajiny, ktorú Boh zaslúbil Abrahámovi."¹³ To korešponduje so "zmohutnením zmluvy" z 9. kapitoly, kedy po obeti Mesiáša sa Božia zmluva rozšíri aj za hranice etnického Izraela.

vv. 5-6: Postava, ktorú Daniel vidí je oblečená do veľkňazského rúcha a podobá sa popisu Ježiša Krista v Zj 1. Ján v Zjavení teda spätne vykladá Dan 10,5.6 keď túto postavu stotožňuje so Synom človeka (pozri Zj 1,12-18). Nejedná sa teda len o anjelskú bytosť. "Desať komponentov popisu postavy ezechielským slovníkom podčiarkuje jej nadprirodzený charakter. Táto séria komponentov nie len že mnohokrát skryto ukazuje k Bohu, ale túto postavu s Bohom priamo spája. Potom by tým popisom Daniel mohol naznačovať, že do diania vstupuje Boh skrytý za túto postavu."¹⁴

vv. 7-9: V týchto veršoch sú popísané fyzické aj psychické dôsledky zjavenia tejto postavy a to nie len na Daniela, ale aj na mužov, ktorí tvoria jeho sprievod. Opäť máme v NZ ozvenu tejto udalosti v zážitku apoštola Pavla, keď sa mu zjavil vzkriesený Kristus na ceste do Damašku (pozri Sk 9,7). Aj keď ľudia, ktorí sú s Danielom nič nevidia, predsa len ich pohltí strach, na samotného Daniela má toto videnie však najsilnejší účinok. Daniel omdlieva, stráca silu sám nad sebou.

Utorok: Dotyk anjela

(Dan 10,10-11 SEkP) ¹⁰*Tu sa ma dotkla ruka, zatriasla mnou, takže som sa dvihol na kolená a dlane.* ¹¹*Povedal mi: Daniel, vzácny muž, venuj pozornosť slovám, ktoré ti hovorím. Postav sa na svoje miesto, pretože teraz som poslaný za tebou. Kým mi to hovoril, s chvením som sa postavil.*

¹¹ vid': GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. str. 503.

¹² DOUKHAN, Jacques. Túžba zeme: *Štúdia prorockej knihy Daniel*. str. 243-4.

¹³ STEFANOVIČ, Zdravko. *Daniel: Moudrost moudrým*. str. 295.

¹⁴ BENEŠ, Jiří. *Knih o Bohu soudci: Teologie knihy Daniel*. str. 125.

Už druhý krát sa v knihe Daniel spomína aktívna ruka (predtým v 5. kapitole, kde "ruka" píše na stenu). Daniel "kauzatívom oznamuje, že ruka spôsobuje jeho kymácanie, resp. povznesenie (hebr. hifil slovesa n-v-a). Po dotyku ruky sa Danielov stav opäť premení, alebo ruka má na Daniela rovnaký vplyv (moc) ako videnie a počutie slov."¹⁵ Ruka je tu teda antropomorfizmus poukazujúci na Boha a jeho moc, ktorá pôsobí v pozadí. Daniel po dotyku pomaly nabere sily. "Som poslaný za tebou" (v. 11) tento pasív opäť poukazuje na Boha jednajúceho v pozadí. Je teda pravdepodobné, že ruka spomínaná v 10. verši, patrí postave v ľanovom rúchu, avšak slová, ktoré počuje sa "podobajú slovám, ktoré vyslovil Gabriel v Dan 9,22.23."¹⁶

Streda: Veľký boj

(Dan 10,20-21 SEkP) ²⁰*Spýtal sa: Či vieš, prečo som prišiel za tebou? Ale teraz sa vrátim bojovať s perzským kniežat'om. Ja odchádzam, ale práve prichádza grécke knieža.* ²¹*Oznámim ti však, čo je napísané v Knihe pravdy: Okrem vášho kniežat'a Michaela niet nikoho, kto by ma vedel posilňovať proti týmto.*

Tento text môže poukazovať na to, že politické konflikty na zemi sú len odrazom duchovného konfliktu v nebi. Väčšina bádateľov sa domnieva, že pod označením "perzský knieža" (dosl. ochránca - hebr. *sar*) je "nadprirodzená bytosť rovnakého postavenia, ako je Gabriel"¹⁷, avšak s tým rozdielom, že sa jedná o "anjela temnosti, pravdepodobne samotného satana"¹⁸. Naproti tomu "Michael" znamená "kto je ako Boh?"¹⁹, predstavuje ochrancu Izraela (teda samotného Boha?). "Michaela môžeme stotožniť s Kniežat'om kniežat z 8. kapitoly, ktorý vykonáva službu najvyššieho kňaza počas nebeského Kippur."²⁰ Ochranca Grékov je pravdepodobne "rovnaký ako perzský ochranca."²¹

Štvrtok: Víťazné knieža

(Kol 2,15 SEkP) *Odzbrojil a verejne odhalil kniežatstvá a mocnosti a cez Krista nad nimi zvíťazil.*

Ježiš Kristus je tu Pavlom predstavený ako víťazné knieža. Toto víťazstvo vydobyl svojou obeťou na kríži (vid' Kol 2,14). Kríž "samotný nástroj hanby a smrti, podľa ktorého si nepriateľské mocnosti mysleli, že ho [Krista] majú v rukách a zvíťazili nad ním, sa stal

¹⁵ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 129.

¹⁶ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 302.

¹⁷ tamtiež, str. 300

¹⁸ tamtiež, str. 300

¹⁹ HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Praha: Advent-Orion, 2003. 630 s. ISBN 80-7172-865-9. str. 282.

²⁰ DOUKHAN, Jacques. *Túžba zeme: Štúdia prorockej knihy Daniel*. str. 181.

²¹ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 304.

nástrojom ich vlastnej porážky."²² Pavol tu však píše do konkrétnej situácie, kedy veriaci v Kolosách boli pod tlakom falošných učení. Toto falošné učenie nie je ľahké identifikovať, ale zdá sa, že išlo o zmes židovských a pohanských prvkov. Jedná sa o uctievanie tzv. elementov, jedná sa o vesmírne sily, ktoré riadia vesmír. Pavol preto poukazuje na Krista, ktorý svojou smrťou tieto mocnosti demaskoval a porazil.

(Rim 8,37-39 SEkP) ³⁷*Toto všetko však víťazne prekonávame skrze toho, ktorý si nás zamiloval.* ³⁸*Som totiž presvedčený, že ani smrť, ani život, ani anjeli, ani kniežatstvá, ani prítomné, ani budúce veci, ani mocnosti,* ³⁹*ani to, čo je vysoko, ani to, čo je hlboko, ani nijaké iné stvorenie nebude nás môcť odlúčiť od Božej lásky, ktorá je v Ježišovi Kristovi, našom Pánovi.*

Toto je Pavlova víťazná pieseň oslavujúca Božiu lásku. Víťazíme prostredníctvom Krista, ktorý si nás zamiloval. Pavol tu ponúka zoznam všetkého (dobrého aj zlého), čo by sa mohlo stať pre človeka hrozbou. "Pretože Boh sám je Stvoriteľom a pretože Boh je jeden, akékoľvek iné stvorenie, znamená všetko ostatné."²³ Jednoducho, keď sa pevne chopíme Krista a jeho zásluh, neexistuje v celom vesmíre nič, čo by nás mohlo odlúčiť od lásky Božej. Ježiš je konečným a absolútnym víťazom nad všetkými zlými mocnosťami, nad samotným hriechom a nakoniec nad smrťou.

Použitá zdroje a literatúra

BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015. 178 s. ISBN 978-80-7172-762-0.

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. ISBN 978-3-438-05222-3.

Biblia: Slovenský ekumenický preklad. 5. Vyd. (3. opravené vyd.) Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2015. ISBN 978-80-85486-97-1.

BRUCE, F. F. New International Commentary on the New Testament: *The Epistles to the Colossians, to Philemon and to the Ephesians*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 1984. 469 s. eISBN 978-1-4674-2318-2.

DOUKHAN, Jacques. Túžba zeme: *Štúdia prorockej knihy Daniel*. Martin: Advent Orion, 1996. 250 s. ISBN 80-88719-59-3.

DUNN, J. D. G. Word Biblical Commentary: *Romans 1-8*. Vol. 38A. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 970 s. ISBN 978-0-310-58829-0.

GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. Vol. 30. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 648 s. ISBN 978-0-310-58635-7.

²² BRUCE, F. F. New International Commentary on the New Testament: *The Epistles to the Colossians, to Philemon and to the Ephesians*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 1984. 469 s. eISBN 978-1-4674-2318-2. str. 101.

²³ DUNN, J. D. G. Word Biblical Commentary: *Romans 1-8*. Vol. 38A. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 970 s. ISBN 978-0-310-58829-0. str. 684.

HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Praha: Advent-Orion, 2003. 630 s. ISBN 80-7172-865-9.

PÍPAL, Blahoslav. Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu. 4. vyd. Praha: KALICH, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8.

STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. Praha: Advent-Orion, 2019. 367 s. ISBN 978-80-7172-640-1.

VANGEMEREN, W. A. (ed.) *New International Dictionary of Old Testament Theology & Exegesis*. vol. 2. Grand Rapids: Zondervan, 1997. 1152 s. ISBN 978-0-310-49974-9.

VANGEMEREN, W. A. (ed.) *New International Dictionary of Old Testament Theology & Exegesis*. vol. 4. Grand Rapids: Zondervan, 1997. 1322 s. ISBN 978-0-310-49979-4.